

صلى الله عليه وسلم

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

« کنش سیاسی دولت نهم »

سیروس سعادت‌لیلان

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر نجله خندق

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علی ساعی

تابستان 1389

تأییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان‌نامه

تحت عنوان: «کنش سیاسی دولت نهم»
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای
تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیئت داوران	نام و نام خانوادگی
رتبه علمی	امضاء

۱- استاد راهنما:

۲- استاد مشاور:

۳- استاد ناظر:

۴- استاد ناظر:

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

تقدیم به :

به روح بلند پدرم که همیشه اسوه خوبی و نیکی بود
به مادر مهربانم که با بزرگ منشی خود، بزرگ بودن را
یادم داد.

به همسر عزیزم که همیشه در سختترین لحظات زندگی در
کنارم بوده است

و به فرزندانم علی و زهرا و فاطمه که سعادت و سربلندی
و موفقیت آنها آرزوی قلبی من است.

تشکر و قدردانی

جا دارد که از معلمین بزرگم که در طول تحصیل از محضر آنها فیض برده‌ام و از اساتید محترم دانشگاهی که آموخته‌های خود را مدیون آنها هستم. و از برادر عزیزم داریوش و از دوست بزرگوارم آقای جباری تشکر کنم. و سپاس ویژه از استاد بزرگوارم سرکار خانم دکتر نجله خندق که راهنمایی این پژوهش را به عهده گرفتند، دارم.

و تشکر ویژه از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر علی ساعی که مشاوره این پژوهش را قبول نمودند، دارم. و از سرکار خانم جویباری که در تایپ آن زحمت کشیده‌اند و جا دارد که از سرکار خانم مرادی که همواره زحمت خواندن پایان‌نامه در طول این مدت به عهده ایشان بود و از اساتید محترم گروه علوم سیاسی و دانشگاه تربیت مدرس تقدیر و تشکر می‌نمایم.

چکیده

محمود احمدی‌نژاد، زمانی به ریاست دولت نهم جمهوری اسلامی ایران انتخاب شد که ذهن مردم به سوی روحانیون جناح‌های سیاسی کشور معطوف بود. گمانه‌زنی‌ها برای انتخاب یکی از این دو جناح با اما و اگروهایی در میان پژوهشگران و تحلیل‌گران مسایل سیاسی داخلی و خارجی مورد نقد و نظر قرار گرفته بود. دو تن از کاندیداها، تجربه ریاست قوه را داشتند و شعارهای انتخاباتی‌شان توسط مردم با دقت و تامل مورد ارزیابی قرار می‌گرفت. در این زمان احمدی‌نژاد ضمن تشریح برنامه‌های خود، شعارها و برنامه‌های دیگر نامزدها را مورد نقد و بررسی قرار داد. انتخابات به دور دوم کشیده شد و آرایش نیروهای سیاسی و گروه‌های اجتماعی جامعه دچار دگرگونی گردید. این صفتبندی جدید به نفع احمدی‌نژاد خاتمه یافت و وی پیروز انتخابات گردید و دولت نهم به ریاست او تشکیل شد.

پس از تشکیل دولت، محمود احمدی‌نژاد که به پرکاری و فعالیت زیاد در زمینه خدمت به مردم شهره بود، دست به ابتکار عمل‌های زیادی زد. سفرهای استانی به تمام استان‌های کشور، اعطای سهام عدالت، هدفمندی یارانه‌ها، مسکن مهر، نامه‌نگاری به سران دولت‌های بزرگ و پاپ بندیکت شانزدهم و فعال نمودن دیپلماسی خارجی، پیگیری حقوق مسلم ایران در بحث انرژی هسته‌ای و ... از جمله اقدامات و ابتکارهای مهم دولت نهم است.

همچنین دولت نهم در بسیاری از عملکردهایش از جمله:

تغییر استانداران، وزراء و سایر سطوح مدیریتها
رکورددار است به گونه ای که در هیچ یک از دولت های
سابق دیده نمی شود.

کلید واژگان: انتخابات، رئیس جمهور، دولت نهم، مسکن

مهر، سهام عدالت، انرژی هسته ای.

فهرست

مقدمه 1

بخش اول: کلیات

فصل اول: ریاست‌جمهوری در قانون اساسی 6

فصل دوم: نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران 23

فصل سوم: از انقلاب اسلامی تا دولت اسلامی 44

فصل چهارم: ریشه‌های تقابل ایران و غرب 55

بخش دوم: سیاست‌گذاری‌های راهبردی دولت نهم

فصل اول: دولت نهم از یک نمای نزدیک 61

فصل دوم: دولت نهم از دیدگاه مقام معظم رهبری 77

فصل سوم: برنامه‌های دولت نهم 87

فصل چهارم: (سفرهای استانی دولت نهم) سفرهای استانی دولت

نهم از دیدگاه مقام معظم رهبری 105

نگاهی به سفرهای استانی دولت نهم 107

دستاوردهای سفرهای استانی هئیت دولت در دور اول ... 109

دستاوردهای سفرهای استانی هئیت دولت در دور دوم ... 110

توسعه زیرساخت‌های دروازه‌های تجاری ایران یعنی استانهای

جنوب کشور 124

133.....	فصل پنجم: توزیع سهام عدالت
138.....	ایده های اولیه سهام عدالت:
140.....	مراحل واگذاری سهام عدالت
.....	چالش‌های فراروی سهام
.....	عدالت.....
.....	.....
143.....	.....
148.....	چشم انداز سهام عدالت:
150.....	نهاد های اجرایی سهام عدالت
154.....	فصل ششم: مسکن مهر
158.....	مروری بر تاریخچه مسکن مهر
164.....	موضوع مسکن در دولت نهم
165.....	وضعیت مسکن در ایران
.....	طرح مسکن مهر در دولت
.....	نهم.....
.....	.....
172.....	.....

بخش سوم: رویکردهای بنیادین دولت نهم در سطح بین الملل

174.....	فصل اول: انرژی هسته‌ای صلح آمیز ایران
180.....	فصل دوم: انرژی هسته‌ای از دیدگاه مقام معظم رهبری
.....	فصل سوم: وضعیت پرونده هسته‌ای ایران قبل از روی
197.....	کارآمدن دولت نهم

فصل چهارم : سی استهای هسته ای و دستاوردهای آن در دولت

211..... نهم

228..... فصل پنجم : هولوکاست و دولت نهم

246..... نتیجه

..... منابع

.....

.....

250.....

چکیده

.....انگلیسی

.....

.....

269...

مقدمه

سوال: کنش سیاسی دولت نهم چیست؟

فرضیه: با توجه به اینکه دولت نهم جزء نادر دولتهایی است که در بسیاری از موارد رکورد دار بوده و شاید رکورددار نیز باقی بماند، ما در این پژوهش می‌خواهیم کنش سیاسی دولت نهم را مورد ارزیابی قرار دهیم. عموماً دولتها در جوامع مختلف بر آمده از افکار، عقاید رهبران و سران قدرتها هستند که مردم آنها را از طریق برگزاری انتخابات برای خواسته‌های جمعی خود انتخاب می‌کنند. رئیس دولت نهم با شیوه انحصاری خود به میدان رقابت آمد و زمانی که نظرها در پی رقابت سران و شیخین دو جناح سیاسی¹ بود و کسی باور نداشت که نفر سومی برنده انتخابات شود، در کمال ناباوری رقابت به دور دوم کشید. با کشیده شدن انتخابات به دور دوم جبهه‌بندی جدیدی در انتخابات پدید آمد. اگر در دور اول انتخابات جبهه‌بندی به صورت رقابت دو جناح رقیب بود، دور دوم انتخابات به رقابت میان هاشمی‌رفسنجانی با احمدی‌نژاد تبدیل شد. دیدگاههای بسیار متفاوتی در خصوص دور دوم انتخابات دولت نهم شکل گرفت به گونه‌ای که بعضی‌ها بر این باور بودند که هاشمی‌رفسنجانی و احمدی‌نژاد با هم در یک جبهه‌اند و برخی دیگر بر اولویت

---

¹ - جناح‌های سیاسی چپ و راست که در این رقابت آقای مهدی کروبی جناح چپ را نمایندگی می‌کرد و آقای علی اکبر هاشمی‌رفسنجانی جناح راست را نمایندگی می‌کردند.

یکی بر دیگری تاکید می‌کردند. در پایان تلاشها، جمع کثیری به احمدی‌نژاد اقبال نشان دادند و وی را به ریاست دولت نهم انتخاب نمودند.

یکی از دلایل مهم اقبال مردم به احمدی‌نژاد و پیروزی او، نداشتن مسئولیتهای مهمی مانند ریاست مجلس و ریاست‌جمهوری بود و وی به راحتی توانست در مباحث و سخنرانی‌های انتخاباتی خود با نقد و بررسی عملکرد دولت‌های پیشین توجه عمومی را جلب نماید. احمدی‌نژاد در طول 4 سال ریاست دولت نهم کارهای زیادی انجام داد از سفرهای استانی داخل کشور گرفته تا سفرهای خارج از کشور و شرکت در مجامع بین‌المللی و منطقه‌ای. همچنین دولت نهم بیشترین تغییر را در کابینه خود شاهد بود و با انتقادهای جدی از سوی دوستان خود مواجه شد.

جمهوری اسلامی ایران تا پیش از روی کار آمدن دولت نهم، در محاصره خواسته‌های نظام سلطه گرفتار شده بود و آنان توان دولت‌ها را تحلیل می‌بردند. ولی با روی کار آمدن دولت نهم تغییرات بنیادین در تعاملات و معادلات بین‌المللی بوجود آمد و تهدیدها به فرصت تبدیل گردید.

با استقرار دولت نهم عصر اعطاء امتیاز به قدرتهای بزرگ و نرمش در مقابل آنها به پایان رسید و داستان مذاکره برای مذاکره به حافظه تاریخ سپرده شد. دولت نهم دستاوردهای مهمی در موضوع هسته‌ای ایران کسب نمود که بازتاب داخلی و بین‌المللی آن بر هیچکس پوشیده نیست.

دولت نهم مسایل کلان را به میان مردم برد و با مشارکت مستقیم مردم موضوعات مهم کشوری و بین‌المللی را دنبال نمود. محمود احمدی‌نژاد وقتی مسایل مهمی چون انرژی هسته‌ای را با مردم به شور گذاشت، تأیید و تأکید مردم به جرأت و جسارت دولتمردان افزود و محصول آن پیشرفت‌های چشمگیری شد که امروز در عرصه‌های بین‌المللی و داخلی شاهد هستیم. جایگاه کشورمان آنچنان ارتقاء یافت که ایران به باشگاه دارندگان فن آوری سوخت هسته‌ای پیوست. دستیابی به مراحل جدیدی از پیشرفت در پرونده‌ی هسته‌ای محصول همکاری و ممارست دولت نهم با مردم است. شفافیت پرونده هسته‌ای و حمایت مردم از آن، دولتمردان غربی را منفعل و ناامید کرد تا جایی‌که آنها از قراردادهای تحمیلی خود عقب‌نشینی کردند.

دولت نهم با سفر به تمام استان‌های کشور از نزدیک با مسایل و مشکلات منطقه‌ای آشنا شد. احمدی‌نژاد برای اولین بار هیأت دولت را با خود به مراکز استان‌ها برد و در آنجا جلسات هیأت وزیران را تشکیل داد. در این جلسات دیگر رابطین نبودند که به رایزنی می‌پرداختند، بلکه هیأت دولت به همراه رئیس‌جمهور در منطقه حاضر شده بودند و مسایل و مباحث را مورد نقد و بررسی قرار می‌دادند.

دولت نهم با طرح نمودن سؤال از هولوکاست، جسارت و جرأت را در گروه‌های مظلوم فلسطینی زنده کرد و

مشروعیت نظام صهیونیستی که یک مشروعیت توافقی بین قدرتهای بزرگ بود را زیر سؤال برد. امری که به صورت نامیمون و نامبارک بعد از جنگ جهانی اول و دوم توسط صهیونیسم بین‌الملل برای پیشبرد اهداف شومشان مورد استناد واقع شده بود. دیوار آهنین و دروغین هولوکاست فرو ریخت و مشروعیت نظام صهیونیسم بین‌الملل از میان رفت و چهره واقعی قدرتهای فزون‌طلب برای مردم دنیا آشکار گردید و تلنگری برای بیداری وجدانهای خواب‌آلود در جهان غرب و سراسر دنیا شد.

دولت نهم با طرح مسکن مهر که با رویکرد به سیاستهای اجرا شده دولت‌های پیشین در خصوص مسکن در جامعه طراحی شده بود توانست تا حدودی موضوع مسکن را در جامعه حل کند. بخش مسکن در ایران همواره در پیچ و خم خودخواهی‌های سوداگران به یک معضل اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی تبدیل شده است؛ و دولت‌های روی کار آمده سیاست اعطاء زمین و اعطاء وام به بخش خصوصی و... را در این صنعت امتحان نموده بودند که به پیچیده‌تر شدن موضوع و لاینحل شدن آن انجامیده است. دولت نهم با حذف قیمت زمین از مسکن و اعطاء وام به مصرف‌کننده واقعی، توانست تا حدودی بازار مسکن را متعادل نماید. آشنا بودن به نظام انتخاباتی کشورمان می‌تواند کمک شایانی در مطالعه کنش سیاسی دولت نهم نماید. انتخابات ایران را باید در قالب نظام انتخاباتی ایران مطالعه

نمود و الا نمی‌توان به نتیجه مطلوب دست یافت چون نظام انتخاباتی ما یک نظام انحصاری است. این نظام انتخاباتی نه سنتی است و نه به صورت نظام‌های مدرن که انتخابات با مشارکت احزاب سیاسی قوی برگزار می‌شود. یک نظام انحصاری، که فقط در قالب خودش قابل نقد و بررسی است. روی کار آمدن دولت‌ها در ایران در قالب این نظام صورت می‌پذیرد و این نظام انتخاباتی با نظام سیاسی رابطه مستقیم دارد.

در این فضا دولت‌های بزرگ تا حدود زیادی بر روی آن تاثیر گذاشته‌اند نه به این لحاظ که نظام سیاسی ما را محدود کرده باشند و یا کنترل نمایند بلکه در تصمیمات گرفته شده همیشه جای پای از حضور آنها دیده می‌شود. منظور از حضور آنها این نیست که در سیاست‌گذاری‌های ما دخالت دارند. بلکه با سیاست‌هایی که در خصوص نظام جمهوری اسلامی ایران اتخاذ نموده‌اند موجب شده‌اند تا ما هم واکنش مناسب به کنش‌های آنها نشان دهیم و همیشه از کیان و استقلال خود دفاع نمائیم. هر چند تقابل ما با قدرت‌های بزرگ همواره با صرف هزینه‌های زیاد همراه بوده ولی باید با افتخار گفت که این تقابل همیشه موجب رشد و تعالی ما شده است.

دولت نهم در دیدگاه مقام معظم رهبری جایگاه ویژه‌ای دارد و همواره مورد حمایت ایشان قرار گرفته است. هر چند دولت نهم در برخی مواقع کاستی‌هایی داشته ولی روند

کلی مورد حمایت مقام معظم رهبری بوده است و ایشان در
جلسات و سخنرانی‌های متعددی از هئیت دولت و شخص
رئیس‌جمهور حمایت و قدردانی نموده‌اند.

بخش اول

کل؟ ات

فصل اول:

ریاست‌جمهوری در قانون اساسی

در هر جامعه‌ای نظام سیاسی بر اساس قانون اساسی آن کشور روی کار می‌آید. قانون اساسی، شکل حکومت را تعریف و ترکیب قوا و محدوده عمل آنها را در جامعه مشخص می‌نماید. اینکه وظایف هر یک از آنها چیست و تعامل آنها با هم چگونه باید باشد. در نظام جمهوری اسلامی ایران تفکیک قوا به صورت جامع و کامل انجام گرفته است. حکومت در ایران از ویژگی‌های خاصی برخوردار است و از منظر در دنیا نظیر ندارد و حتی بسیاری از عیوب نظام‌های سیاسی مشابه در آن رفع شده است. «قانون اساسی، رئیس جمهوری را عالی‌ترین مقام کشور بعد از مقام رهبری شناخته است. رئیس قوه مجریه، مسئول اجرایی قانون اساسی است. ولی به طور مستقیم از جانب ملت انتخاب می‌شود و باید ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، موثق و امین و مترقی و مومن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی و مذهب رسمی کشور باشد و از رجال مذهبی - سیاسی شناخته شود. قبل از انتخاب، از جهت واجد شرایط بودن، مورد تائید شورای نگهبان قرار گیرد و در انتخابات، اکثریت مطلق آراء را به دست آورد»¹.

از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران با مشارکت حداکثری خود نشان دادند نظام سیاسی کشورمان

---

¹ جمعی از پژوهشگران (تهران بهار 1388)، پله دهم معاونت پژوهشی-موسسه علمی و فرهنگی بصیرت، انتشارات منشور وحی، چ دوم، ص 21

متکی به رای مردم است و از این حیث نظام جمهوری اسلامی ایران سرآمد همه نظام‌های سیاسی مشابه در دنیا است. امروزه در دنیا عموماً احزاب سیاسی نقش ملتها را در نظام‌های سیاسی ایفا می‌کنند و ملتها در پیچ و خم حوادث و سیاست‌گذاری‌های احزاب سرگردان هستند. باید گفت در ایران «تنفید حکم ریاست‌جمهوری با رهبر است. بعد از ادای سوگند در مجلس، دوره‌ی چهارساله‌ی ریاست‌جمهوری شروع می‌شود که فقط برای یک دوره قابل تمدید است. رئیس‌جمهور در مقابل رهبر، مجلس و مردم مسئول است. وی ریاست هیئت وزیران را برعهده دارد و بر کار آنان نظارت می‌کند. انتخاب وزرا (که البته نصب آنها نیازمند رای اعتماد مجلس است) برعهده‌ی ریاست‌جمهوری است و هر وقت بخواهد می‌تواند هر کدام از وزرا را عزل کند. رئیس قوه‌ی مجریه می‌تواند به تعداد لازم معاون و مشاور داشته باشد»¹.

در نظام‌های سیاسی دنیا جایگاهی برای رهبر دینی وجود ندارد اما در نظام سیاسی ما حاکمیت ولی فقیه به همراه حکمیت مردم، نماد مشروعیت نظام سیاسی حاکم است. ولی فقیه در راس نظام، کارکرد کلی نظام را زیر نظر دارد تا از مسیر تعریف شده دین خارج نشود. یا اینکه با تصویب قواعد و قوانین به دین آسیبی وارد نگردد. در نظام‌های سیاسی دنیا، دین و دولت دو روی سکه سیاست

---

¹ جمعی از پژوهشگران (تهران بهار 1388)، پله دهم معاونت پژوهشی موسسه علمی و فرهنگی بصیرت، انتشارات منشور وحی، چ دوم، ص 21

هستند و هرگز با همدیگر ارتباط ندارند. در نظام سیاسی ما وظایف اعضا به صورت کامل تعریف شده و مسئولین و مدیران نظام همیشه پاسخگو هستند و نمی‌توانند در حاشیه امن واقع شده، از زیر بار مسئولیت خود شانه خالی کنند. مدیران نظام می‌بایستی همیشه تلاش و کوشش نمایند تا بتوانند در حوزه مدیریتی خود کارآمد و موفق باشند. همه مسئولیت‌ها تعریف شده است. «رئیس‌جمهور مسئول امور برنامه و بودجه، امور استخدامی کشور و بعضی سازمان‌های مستقل دیگر نیز هست. امضای قوانین بعد از تایید شورای نگهبان و مبادله‌ی قراردادها و اعزام سفرا و قبول نمایندگان سیاسی خارجی و اعطای نشان‌های دولتی نیز با اوست. وی به جهت مسئولیت سیاسی در مقابل مجلس، ممکن است مورد سوال و استیضاح قرار گیرد و در نهایت با حکم رهبری برکنار شود. محاکمه‌ی رئیس‌جمهور در صورت تخلف از انجام وظایف قانونی، با دیوان عالی کشور است و در صورت محکومیت، برکناری او فقط با تأیید و حکم رهبری امکان پذیر است»¹.

در نظام سیاسی ما حذف مدیران ناکارآمد ساده و آسان است و هزینه چندانی ندارد. ولی در نظام‌های سیاسی دنیا با توجه به عدم شفافیت در قانون و مقررات، عموماً مدیران ناکارآمد در سایه حمایت‌های حزبی بر جامعه تحمیل می‌شوند. اما در نظام سیاسی ایران قسمت عمده این خطاهای قانون‌گذاری رفع شده و فیلترهای خاصی

---

¹ مدنی، سید جلال الدین (تهران)، حقوق اساسی تطبیقی، ص 110